

ток торговельно-економічних стосунків. Дія Рапалльського договору була поширена на Україну та інші союзи з РСФРР республіки згідно з договором між ними і Німеччиною від 5 листопада 1922.

Літ.: Материалы Генуэзской конференции (Подготовка, отчеты заседаний, работы комиссий, дипломатическая переписка и пр.). – М., 1922; Україна і зарубіжний світ. – К, 1970; White S. The origins of detente. The Genoa conference and Soviet Western relations 1921–1922. – Cambridge, 1985.

М.М.Варварцев.

ГЛУХІВСЬКІ СТАТТІ 1669 – угода з 27 пунктів, укладена 16 березня 1669 в м. Глухові гетьманом Лівобережної України Дем'яном Многогрішним та уповноваженим російського царя Г. Ромодановським. Її підписання було зумовлено необхідністю заміни Московських статей 1665, недійсних внаслідок українсько-російської війни 1668 – 1669. На генеральній військовій раді в Глухові (початок березня 1669) розгорнулися жорсткі дискусії з приводу присутності в українських містах російських залог, на виведенні яких наполягав Д. Многогрішний. Після підписання Г.с. рада в присутності царських уповноважених Г. Ромодановського, А. Матвєєва та чернігівського архієпископа Л. Барановича підтвердила повноваження Д. Многогрішного як гетьмана Лівобережної України. У Г.с. декларувалося забезпечення прав і привілеїв козацької старшини та вольностей Війська Запорозького. За умовами угоди, гетьманські адміністративні установи отримували право збору податків. Присутність та повноваження царських воевод в Україні обмежувались їх перебуванням у Києві, Переяславі, Ніжині, Чернігові, Острі та виконанням суто військових функцій. Гетьман обирався генеральною військовою радою, але клейноди отримував від царя. Гетьманському уряду було заборонено встановлювати безпосередні дипломатичні відносини з іноземними державами. Запроваджувався 30-тисячний козацький реєстр. Гетьману надавалося право утримувати наймане кінне військо (1 тис. чол.) – т.зв. компанійців. Міщанам і козакам було заборонено торгувати тютюном та горілкою в російських містах, перехід селян у козацтво обмежувався. Резиденція гетьмана переносилася із Гадяча до Батурина. Г.с. забезпечували права козацької старшини та гетьмана Лівобережної України, що й зумовило відмову Многогрішного підтримати П. Дорошенка в боротьбі проти Росії.

Літ.: Акт избрания в Глухове Д. Многогрешного в Запорожские Гетманы; 27 договорных статей с ним под названием Глуховских. У кн.: Полное собрание законов Российской империи. – СПб., 1830, т.1; Статьи, поставленные в Глухове. У кн.: Источники Малороссийской истории. – М., 1858, ч.1; Костомаров Н.И. Руина, история гетманства Брюховецкого, Многогрешного и Самойловича. В кн.: Исторические монографии и

исследования. – СПб., 1881, т.15; Горобець В.М. Від союзу до інкорпорації: українсько-російські відносини другої половини XVII – першої чверті XVIII ст. – К., 1995; Мельник Л.Г. Лівобережна Гетьманщина періоду стабілізації (1669 – 1709 рр.). – К., 1995.

О.А. Іваненко.

“ГОЛОВНІ ПУНКТИ ДЛЯ ПЕРЕГОВОРІВ ПРО ДОГОВІР З ХАНОМ ТА КРИМСЬКОЮ ДЕРЖАВОЮ” 1710 (“Puncta compendiosa cum hano dominique Crimensi ad pacta convenienda”) – пам’ятка української політичної та правової думки, латиномовна інструкція, підготовлена гетьманом П.Орликом для української делегації на переговорах із кримським ханом Девлет-Гіреєм II. Документ написано у листопаді – грудні 1710. Складається з 23 пунктів.

Українська сторона – учасник майбутнього договору – в “Puncta compendiosa” визначається як нація та держава – малоросійський народ і Військо Запорозьке (пункт 1 та ін.). Синонімом “Війська Запорозького” як назви держави виступає “Україна” (пункт 4 та ін.).

Укладач інструкції джерело походження української держави та формування її території вбачає в етнічному самовизначенні української нації, оперуючи при цьому поняттям “козацької” нації, яке охоплює населення Наддніпрянської України, слобідське (пункт 10, 11) та донське козацтво (пункт 20).

Відносини з Кримським ханством визначалися як безстрокове партнерство та військовий союз. Кримський хан мав визнати протекторат над Гетьманщиною шведського короля (пункт 1). Зобов’язання ханського уряду передбачалося поширювати також на Османську імперію (пункт 4 та ін.). Крим, разом із Шведським королівством, мав укласти договір з Російською державою (після закінчення війни), що гарантував би відмову царського уряду від претензій на території Гетьманщини (пункт 19). Йшлося про погодження зовнішньої політики сторін (пункт 6).

Гетьманщина обійматиме територію по обидва боки р. Дніпро (у кордонах, визначених Зборівським договором Криму з Польщею 1649), а також Ханську Україну в межиріччі Дніпра та Південного Бугу (пункт 14), Слобідську Україну (пункт 11) та Всевелике Військо Донське (пункт 20). Передбачалася тристороння гарантія Кримського ханства, Шведського королівства та Османської імперії щодо недоторканності кордонів Гетьманщини (пункти 12, 13, 19).

Вказувалося на зовнішню та внутрішню суверенність гетьманської влади (пункт 21). У пункті 23 ханський уряд застерігається від спроб впливати на обрання гетьмана. На території Гетьманщини Криму заборонялося мати фортеці (пункт 4), змінювати тут законодавство чи поширювати юрисдикцію кримських судів (пункти 4, 5, 15). Водночас пункти 7, 17, 22 передбачали надання Кримським ханством гарантій та допомоги гетьману у внутрішньополітичних питаннях.